

Stelen zetten: de verloren kunst van brokken oplappen

Het klinkt vast herkenbaar, iemand die je kent heeft je kliefhamer gebruikt en nu is de steel gebroken. Je zou kunnen overschakelen op nieuw gereedschap met een glasvezelsteel, maar die ligt niet zo prettig in de hand en de Inverdecursuservaring leert dat ook die stuk te krijgen is. Wat dacht je van het zetten van een nieuwe steel?

Houten stelen breken om verschillende redenen. Het kan een slechte steel geweest zijn, met een schuine houtvezel of van een zwak stuk hout. Meestal breekt een steel echter door 'mishandeling' van het gereedschap: de toppers zijn voorbij het doel slaan zodat de hamersteel de schok incasseert, en te hard wrikken met de spade. Allemaal te vermijden, maar om dit onder de knie te krijgen, zal je deze gebroken steel eerst moeten vervangen.

Een houten steel inzetten is eigenlijk heel eenvoudig, tenminste in theorie. Je neemt een steel die wat dikker is dan het oog van het stalen gereedschap. Dan neem je zoveel materiaal weg, dat de steel net in het oog kan. Je zaagt een gleuf in de steel en zet hem in het gereedschap. Om de steel in het oog te laten klemmen, sla je nu een hardhouten spie in de gleuf. Schuin daarop zet je er best nog een metalen spie bij. Voilà, klaar, de steel zit weer muurvast.

Maar nu de fijne kneepjes van al dat aanpassen en opspieën in de praktijk. Niet alle **houtsoorten** zijn geschikt om stelen te maken. Om schokken te kunnen opvangen, heeft het hout een hoge **slagbuigsterkte** nodig. De beste Europese houtsoort hiervoor is de gewone es. Hickory is nog net iets sterker en komt uit Amerika.

Let op 2 dingen als je in de winkel een steel koopt (of als je er zelf een zou maken). Het hout moet **zéér** droog zijn, het is zelfs best om een steel enkele weken bij een warmtebron te bewaren. Vochtig hout krimpt nog en dan komt de steel los. De steel is beter iets te dik dan te dun. Hout weg nemen om de steel aan te passen kan altijd, maar als de steel niet helemaal aansluit in het metaal zal hij onvermijdelijk breken. Een halve millimeter speling over een kwart van de omtrek doet alle moeite al teniet!

De steel aanpassen door **materiaal weg te nemen**, kan met verschillende gereedschappen: trekmes, houtrasp, beitel,

ROBBIE GORIS, Inverde vzw

Inverde

spookschaaf, mes,... Ga niet te snel te werk, want als je te veel hout wegneemt, kun je niet meer terug. Een handig trucje om de steel perfect te laten passen gaat als volgt. Markeer eerst boven- en onderkant, want het gereedschapsoog kan asymmetrisch zijn. Breng het hout op maat met enig overschot en schuin het uiteinde zodanig af dat het net in het oog van het gereedschap kan. Dan sla je de steel voorzichtig en stapsgewijs dieper. Daar waar het hout blinkt van het samendrukken of zwart ziet van het metaal, neem je een flinterdun laagje weg. Niet te hard op de steel slaan, anders krijg je hem er niet terug uit! Na een paar keer passen, desnoods 10-20 keer, is de steel perfect op maat.

Nu komt het moment om een gleuf voor een spie te zagen. Naargelang de vorm van het oog, en naargelang de steel vooral zijdelings dan wel rondom moet klemmen, zaag je de gleuf min of meer schuin. Straks wordt er nog een metalen spie door alles heen geslagen, zo kan je het klemmen 'sturen'.

Je maakt de spie best van een sterke hardhoutsoort, bij voorkeur snelgegroeid eiken of robinia, dat je radiaal kliëft. Zo ben je zeker dat de houtvezel recht loopt en dat de spie niet bezwijkt bij het inslaan.

Maak de spie perfect even breed als de steel dik is. Van een gekloven stukje hout naar een spie gaat best met een scherpe houtbeitel. Als je de gleuf in de steel al wat wigvormig maakt, kan je de hardhouten spie ook dikker laten aan het uiteinde zodat je er harder kan op slaan. Het uiteinde van de gleuf wat afschuinen kan helpen om de spie in de steel te krijgen, als die al wat in het metaal klemt. Zaag de gleuf iets minder diep dan het metaal de steel bedekt en maak de spie iets langer.

En dan nu de finishing touch. Je hebt de steel goed passend gemaakt: sla hem nu stevig vast in het metaal. Zeker bij bijlen zal je merken dat het hout wat opkrult tegen het metaal aan de steelkant, zo ben je zeker dat alles perfect past. Je slaat de steel best een halve centimeter door het metaal. De houten spie sla je zo voorzichtig en zo diep mogelijk in de steel (!). Gebruik een blokje of een brede platte hamer en wees voorzichtig: eens de hardhouten spie breekt, kan je ze niet nóg meer laten klemmen. Zaag alle splinters af tegen de steel. Dan sla je best nog schuin hierop een metalen spie in. Kies liever 2 kleintjes dan 1 grote om de steel goed 'boven en onder' te laten aansluiten.

En nu wat voorzichtiger met je nieuwe steel! ■

PEPINIERES – BOOMKWEKERIJEN SYLVA

't HAND 10 – 9950 WAARSCHOOT – BELGIQUE
Tel: 0032-9-376-75-75 Fax: 0032-9-377-37-37
info@sylva.be www.sylva.eu

**Producent van inheems en autochtoon
bos- en haagplantsoen**

Specialiteit: bosplantsoen, aanbevolen herkomsten,
geselecteerde populieren

Erkende kwekerij van de UNAL-populieren en de
nieuwe klonen:

**GRIMMINGE, MUUR, OUDENBERG, VESTEN,
BAKAN, SKADO,...**

Vraag vrijblijvend informatie!

Vraag onze gratis catalogus aan!

'Deelnemer MPS A-label'

'Sierteler van het jaar'
2009

'Pioniersprijs diversiteit'
2009'